

decision support system and any other forms of intellectual technology such as expert systems, neural networks, genetic algorithms; network types integrated into the Internet; engineering types, which include automated systems for basic business systems, automated design, virtual reality systems, etc.

The results of the research confirmed that modern special-purpose computer programs are capable of facilitating and making more effective strategic planning of the organization's activities. Obviously, the future economist must have skills in using such programs.

The article highlights the importance of using information and communication technologies for the development of practical skills in the organization of innovative economic processes.

Key words: information, communication means, organization of innovative economic processes, information and communication technologies, informatization of economy, software, future economists.

Отримано 27.03.2019

УДК 37.013.42

О. Л. Протас

O_C@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-4176-8353

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ КРЕАТИВНО ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Протас О. Л. Соціально-педагогічний супровід розвитку креативно обдарованих дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу. Стаття присвячена одній з актуальних проблем - створення умов ефективного соціально-педагогічного супроводу креативно обдарованих дітей у загальноосвітньому навчальному закладі. Розкрито сутність понять: «обдарованість», «креативна обдарованість», «обдаровані діти», «креативно обдаровані діти», «соціально-педагогічний супровід». За результатами діагностичних методик на виявлення розвитку креативних якостей у дітей підліткового віку загальноосвітніх навчальних закладів, констатовано переважаючий низький та середній рівень прояву

креативності. Анкетування педагогів загальноосвітнього навчального закладу та батьків підлітків показало недостатню їх обізнаність з умовами, які сприяють розвитку креативних здібностей та якостей дітей. Дослідження засвідчило необхідність створення належних умов для розвитку креативної обдарованості дітей, підготовки педагогів загальноосвітнього навчального закладу до роботи з такими дітьми, та проведення роботи з батьками. Визначено необхідність реалізації соціально-педагогічного супроводу розвитку креативно обдарованих дітей. Розглянуто мету, завдання, етапи реалізації, зміст соціально-педагогічного супроводу розвитку креативно обдарованих дітей. У результаті аналізу наукових праць та, враховуючи результати нашого дослідження, визначено основні умови ефективного соціально-педагогічного супроводу креативно обдарованих дітей. З метою реалізації визначених нами умов ефективного соціально-педагогічного супроводу таких дітей підібрано основні форми і методи збагачення діяльності з ними для розвитку їх креативної обдарованості.

Ключові слова: обдарованість, здібності, обдаровані діти, підлітки, креативність, креативна обдарованість, творча обдарованість, творчий потенціал, соціально-педагогічний супровід, педагогічні умови.

Протас О. Л. Социально-педагогическое сопровождение развития креативно одаренных детей в условиях общеобразовательного учебного заведения. Стаття посвящена одной из актуальных проблем создания условий эффективного социально-педагогического сопровождения креативно одаренных детей в общеобразовательном учебном заведении. Раскрыта сущность понятий: «одаренность», «креативная одаренность», «одаренные дети», «креативно одаренные дети», «социально-педагогическое сопровождение». Использование диагностики для определения развития креативных качеств у подростков общеобразовательных учебных заведений, показало преимущественно низкий и средний уровень проявления креативности. Анкетирование учителей и родителей подростков выявлено недостаточное их знание условий, которые способствуют развитию креативных способностей и качеств детей. Исследование показало необходимость создания надлежащих условий для развития креативной одаренности детей, подготовки педагогов общеобразовательного учебного заведения к работе с такими детьми, и проведение работы с родителями. Определена

необходимость реализации социально-педагогического сопровождения развития креативно одаренных детей. Рассмотрены цели, задачи, этапы реализации, содержание социально-педагогического сопровождения развития креативно одаренных детей. В результате анализа научных работ и, учитывая результаты нашего исследования, определены основные условия эффективного социально-педагогического сопровождения креативно одаренных детей. С целью реализации определенных нами условий эффективного социально-педагогического сопровождения таких детей подобраны основные формы и методы обогащения деятельности с ними для развития их креативной одаренности.

Ключевые слова: одаренность, способности, одаренные дети, подростки, креативность, креативная одаренность, творческая одаренность, творческий потенциал, социально-педагогическое сопровождение, педагогические условия.

Постановка проблеми. В умовах модернізації освітньої сфери та інформатизації суспільства освіта постала перед низкою викликів сьогодення: поява нових ідей, знань, технологій потребують здатності особистості адаптуватися до нового соціального середовища, сприймати нову інформацію, навчатися впродовж життя, культивувати творчу самореалізацію, соціально-професійне зростання як громадянина держави.

Нова українська школа має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарувань і талантів. Підтримка та розвиток дітей, що володіють творчим потенціалом є одним із ключових пріоритетів сучасної освіти, що відображено в державних нормативних документах (зокрема, Закон України «Про освіту» (2017), ідеї концепції «Нова українська школа» (2016), Національна програма «Діти України» (1996), Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки (2016), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Указ Президента «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді» (2010) та інші), «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001) та ін.

Аналіз останніх досліджень. Науково–теоретичні і практичні дослідження проблеми обдарованості та креативної обдарованості висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема,

обдарованість розглядається як окремі характеристики особи (інтелектуальні чи креативні) вченими психометричного підходу (А. Біне, Ф. Гальтон, Т. Сімон) та креативного (Ф Баррон, Дж. Гілфорд, К. Тейлор Е. Торренс та ін.). Обдарованість як сукупність особистісних якостей висвітлювали у своїх працях вчені особистісного підходу: Д. Богоявленська, Н. Лейтес, К. Урбан та ін. Відповідно характеристик певного виду діяльності обдарованість визначається як загальна і спеціальна науковцями діяльнісного підходу (О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін.). Як інтеграційну цілісність креативну обдарованість трактують вчені системного підходу (Б. Ломов, В. Моляко, Я. Пономар'єв та ін.). Вивченню креативної обдарованості учнівської молоді присвячені праці: Д. Богоявленської, В. Костіва, О. Матюшкіна, В. Моляко, Я. Пономарева, Дж. Рензуллі та ін. Питання організації соціально-педагогічної діяльності з обдарованими дітьми досліджують: О. Антонова, О. Ветрова, Н. Завгородня, О. Мкртічян та ін.

Аналіз низки наукових праць і реальної практики засвідчує те, що соціальні педагоги та вчителі загальноосвітніх навчальних закладів недостатньо підготовлені до роботи з креативно обдарованими дітьми: не враховують їх індивідуальних особливостей, не сприяють творчому особистісному розвитку дитини. Педагоги часто неадекватно сприймають особливості розвитку креативно обдарованої дитини, їх нестандартність мислення і поведінки, упертість, небажання слідувати зразкам. Організовувати роботу з обдарованими дітьми потрібно із урахуванням реальних умов конкретного освітнього закладу. У роботі з креативно обдарованими підлітками може виникати ціла низка соціально-психологічних проблем: конфлікти з батьками, проблеми спілкування з ровесниками та вчителями, втрата соціальної підтримки.

Тому постає питання необхідності здійснення супроводу креативно обдарованих підлітків в загальноосвітньому навчальному закладі, сприяння їх творчому індивідуально-особистісному розвитку.

Мета статті - охарактеризувати особливості здійснення соціально-педагогічного супроводу креативно обдарованих підлітків в загальноосвітньому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Обдарованість у науковій літературі (О. Антонова, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко, Б. Теплов) визначається як якісно своєрідне поєднання здібностей людини, що дають змогу їй досягти значних успіхів у певній галузі діяльності. Більшість вітчизняних вчених визначають, що основою обдарованості є здібності – сукупність індивідуально-психологічних

особливостей людини, які є умовою успішного виконання певних видів діяльності.

Згідно концепції людського потенціалу Дж. Рензуллі обдарованість являє собою об'єднання трьох характеристик: інтелектуальних здібностей (перевищують середній рівень); креативності; наполегливості. У його моделі враховані також знання і сприятливе навколишнє середовище [1, с. 86].

Обдаровані діти – це діти, які вирізняються яскравими чи видатними досягненнями у певному виді діяльності.

Креативність розглядається вченими як: здатність до творчості (О. Антонова, В. Костів, Л. Міщиха); властивість особистості (Дж. Гілфорд, Е. Торренс); здатність створювати оригінальні цінності (Д. Богоявленська, С. Медник, В. Моляко); прояв індивідуальності (О. Войтенко, К. Szmids).

Ми поділяємо підхід учених (О. Антонової, В. Костіва), які визначають креативність як здатність до творчості. Творчість – продуктивна діяльність людини, у результаті якої створюються нові матеріальні та духовні цінності.

За Р. Стернбергом, прояви креативності визначаються такими чинниками: 1) інтелектом як здібністю; 2) знаннями; 3) стилем мислення; 4) індивідуальними рисами; 5) мотивацією; 6) зовнішнім середовищем [7].

На основі аналізу наукових праць учених (І. Карпової, В. Костіва, О. Матюшкіна та ін.), визначаємо креативну обдарованість як потенційну індивідуальну своєрідність творчих здібностей людини, що дають змогу їй досягати значних успіхів (вище умовного «середнього» рівня) у певній діяльності. Творчі здібності розглядаємо як індивідуально-психологічні здібності людини, які є умовою успішного виконання творчої діяльності та пов'язані з створенням нового, оригінального продукту [6, с. 26].

Згідно концепцією творчої обдарованості О. Матюшкіна, творча обдарованість – це інтегративна структура, яка охоплює такі основні компоненти: пізнавальну мотивацію, дослідницьку творчу активність, можливість ухвалення оригінальних рішень, можливість прогнозування і передбачення, здібність до створення ідеальних еталонів, які забезпечують високі естетичні, моральні, інтелектуальні оцінки [5, с. 29].

Дж. Гілфорд виділив такі основні параметри креативної обдарованості: 1) оригінальність – здатність відповідати на подразники нестандартно; 2) гнучкість думки – швидкість переключення з одного завдання на інше; 3) здатність до генерування

та продукування різних ідей; 4) здатність до виявлення й формулювання проблем, 5) здатність удосконалювати об'єкт сприймання, додаючи певні деталі; 6) здатність розв'язання проблем шляхом аналітико-синтетичних операцій [2, с. 443].

На основі праць таких вчених (Дж. Гілфорд, В. Костів, А. Матюшкін, Е. Торренс, О. Тунік), ми виокремили особливості креативної обдарованості дітей: продуктивність; гнучкість; оригінальність; швидкість мислення; аналітичність; розвинута уява і фантазія; спостережливість; здатність відповідати на подразники нестандартним способом; продукувати віддалені асоціації, незвичні відповіді; здатність до виявлення й формулювання проблем, їх розв'язання шляхом аналітико-синтетичних операцій; варіативність, здатність до генерування великої кількості ідей; здатність вдосконалювати об'єкт сприймання, додаючи певні деталі; легкість (швидкість), розробленість (деталізація образів), незалежність; активність; самостійність; наполегливість; сенситивність; готовність до ризику та ін.

Разом з тим, вирізняють і негативні особливості розвитку креативної особистості: егоїстичність, демонстративність, завищена самооцінка, комплекс «я не такий», вразливість, які можуть позначатися на взаємодії таких дітей з іншими. Саме тому необхідна допомога і підтримка таких дітей.

Виявлення креативної обдарованості – тривалий процес, що потребує комплексного підходу із застосуванням різних методів аналізу якостей та поведінки дітей: спостереження, біографічного методу, тестування, анкетування, оцінювання продуктів творчої діяльності; експертного оцінювання якостей та поведінки; включення в спеціальні заняття та ін.

Вивчення нами стану креативної обдарованості підлітків та виявлення педагогічних умов для розвитку креативної обдарованості, здійснене у загальноосвітніх навчальних закладів Івано-Франківської області засвідчили переважаючий середній (73,64% осіб) та низький (24,55% осіб) рівень прояву креативності підлітків (високий рівень – всього 1,81%) та недостатню обізнаність педагогів з показниками креативної обдарованості, умовами виявлення та розвитку креативності дітей, методами та технологіями розвитку креативних якостей школярів. Дослідження засвідчило необхідність створення умов у навчальних закладах, які б сприяли активізації та розвитку творчого потенціалу дітей. Ефективною технологією вважаємо соціально-педагогічний супровід розвитку креативно обдарованих дітей.

Супровід згідно з поглядами О. Шпака, – це особлива форма здійснення пролонгованої соціальної і педагогічної допомоги, що передбачає пошук прихованих резервів людини, покладання на власні можливості [8, с. 5].

На основі праць учених нами виявлено, що у соціальному аспекті (І. Зверева, А. Капська, Н. Комарова, І. Пеша) супровід розглядається в контексті забезпечення комплексу правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних, інформаційних послуг, залучення, у разі потреби, інших фахівців з різних установ та організацій; у педагогічному (М. Губанова, Н. Жемера, А. Жукова, А. Мудрик, В.Слободчикова) – як певна сфера діяльності педагога, орієнтована на взаємодію з дитиною в процесі надання їй підтримки в особистісному зростанні, соціальній адаптації; у психологічному (М. Бітянова, Р. Овчарова) – як створення соціально-психологічних умов для розвитку, виховання і навчання дітей у ситуаціях взаємодії, самовизначення.

Соціально-педагогічний супровід Г. Курагіна визначає як комплекс превентивних, просвітницьких, діагностичних і корекційних заходів, спрямованих на проектування й реалізацію умов для успішної соціалізації підлітків, перспектив їх особистісного росту [4].

Отже, основними напрямками соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей, в т.ч креативно обдарованих є: діагностика (індивідуальна і групова), профілактика, консультування, корекційно-розвивальна робота (індивідуальна і групова), просвітницька діяльність (формування психологічної культури, розвиток психолого-педагогічної компетентності адміністрації, педагогів навчально-виховних закладів, батьків, інших фахівців), експертиза (навчальних програм, проектів, освітнього середовища, професійної діяльності фахівців та ін.).

У результаті аналізу наукових праць учених, соціально-педагогічний супровід розвитку креативної обдарованості дитини вбачаємо в комплексі заходів, спрямованих на створення умов для її успішної соціалізації та самореалізації, формуванні її як творчого суб'єкта життєвого і професійного самовизначення, усвідомленому плануванні нею перспектив свого особистісного розвитку, розвитку своїх здібностей і талантів.

Основними ознаками соціально-педагогічного супроводу є: 1) тривалість; 2) комплексність послуг; 3) залучення, у разі потреби, інших фахівців, 4) використання потенціалу громади; 5) згода особи

на здійснення супроводу та її активна позиція щодо змін на краще [3, с. 185].

Виявлено, що супровід розвитку креативної обдарованості особистості має такі особливості: цілеспрямованість, комплексність, безперервність, тривалість у часі, вмотивованість, прогнозованість результату.

Зауважимо, що соціально-педагогічний супровід є комплексною технологією підтримки особистості при вирішенні завдань особистісного розвитку, виховання, соціалізації, самореалізації, самовизначення. При цьому, соціальний педагог має володіти не лише методиками діагностики, консультування, проектування, розвивальної роботи, але й здатністю до аналізу різних ситуацій, планування діяльності та до співпраці з усіма учасниками навчально-виховного процесу з метою створення умов для успішної самореалізації дитини, розвитку її здібностей і талантів.

Складовими елементами соціально-педагогічного супроводу креативно обдарованих дітей є: мета і завдання; напрями та зміст діяльності; способи взаємодії соціального педагога, педагогів, психологів, батьків та інших фахівців; поетапна реалізація; критерії ефективності результату [3, с. 185].

Основною метою супроводу розвитку креативно обдарованих дітей загальноосвітнього навчального закладу має бути – створення сприятливих умов для їх творчого розвитку і саморозвитку, задоволення інтересів, формування суб'єктної позиції, що дають змогу успішно засвоювати та застосовувати знання, уміння, креативний потенціал, розширювати соціальний досвід, проявляти активність в різних видах діяльності, успішно соціалізуватися та творчо реалізовувати себе в суспільстві.

Враховуючи особливості дітей та соціально-педагогічного супроводу, соціальний педагог розробляє завдання та зміст супроводу, слідкує за їх виконанням, корегуючи у разі потреби, здійснює моніторинг і оцінку.

Визначимо завдання соціально-педагогічного супроводу креативно обдарованих дітей: виявлення креативно обдарованих дітей; вивчення їх соціального статусу, впливу соціуму на їх поведінку; вивчення умов життя, виховання, розвитку дітей, оцінка їх потреб; виявлення інтересів, нахилів, здібностей дітей; захист їх прав та інтересів; створення умов для реалізації індивідуальних творчих здібностей, активізація креативних особистісних ресурсів дитини, сприяння їх подальшому розвитку; залучення до гурткової роботи; розвиток важливих життєвих компетенцій, критичного мислення,

соціально-позитивних ціннісних орієнтацій; створення сприятливого соціально-психологічного клімату в класі, навчальному закладі; сприяння налагодженню взаємин з однолітками, учителями, батьками; оптимізація змісту і форм соціально-педагогічної просвіти педагогічних працівників, соціального оточення дітей, забезпечення розвитку їх психолого-педагогічної компетентності; проведення просвітницької роботи з батьками; здійснення співпраці між навчальним закладом, сім'ями та територіальними місцевими громадами, соціальними службами для вирішення актуальних питань соціально-педагогічного супроводу креативної обдарованості дітей.

Діяльність з креативно обдарованими дітьми має спиратися на такі принципи: індивідуалізації і диференціації навчання; свободи вибору, самостійності дітей; різноманітності можливостей для розвитку особистості; зростання ролі позаурочної діяльності [1].

Здійснюючи соціально-педагогічний супровід креативно обдарованої дитини, потрібно розробити і впроваджувати програму супроводу, яка може включати: теоретичне обґрунтування і кінцевий результат реалізації; концепцію; технологічну карту, де визначається покроковий опис супроводу; визначення результату.

При здійсненні соціально-педагогічного супроводу таких дітей, можна за основу використовувати таку модель: 1) супровід процесу формування і розвитку особистості креативно обдарованих дітей (вияв інтересів, здібностей дітей та їх розвитку; створення умов, які сприятимуть розвитку креативних якостей та здібностей; формування у дітей самостійності, уміння адаптуватися у соціальній реальності та ін.); 2) супровід середовища формування і розвитку дитини; 3) соціально-правовий захист дитини (регулювання впливу з боку середовища, самого процесу розвитку особистості дитини; попередження виникнення проблем цієї категорії дітей).

Отже, соціально-педагогічний супровід креативно обдарованих дітей є комплексним процесом, до якого долучаються: учні, соціальний педагог закладу, психолог, вчителі, батьки, інші учасники навчально-виховного процесу, фахівці позашкільних навчально-виховних закладів.

Спираючись на дослідження вчених (О. Антонової, Н. Докшиної, С. Кошель) та, враховуючи особливості супроводу та соціально-психологічні характеристики творчо обдарованих дітей, визначимо, що етапами соціально-педагогічного супроводу таких дітей можуть бути наступні.

Перший етап – *підготовчий*: удосконалення інформаційно-методичного забезпечення роботи з обдарованими дітьми (вивчення

базових державних нормативних документів, літератури з проблеми; збір інформації; розробка алгоритму пошуку обдарованих дітей); аналіз результативності навчальної діяльності учнів; розробка програми роботи з цими дітьми; діагностика обдарованості дітей; створення банку даних обдарованих дітей; підготовка педагогів до реалізації програми).

Другий етап – *практичний*: реалізація програми та забезпечення організаційних соціально-педагогічних та психологічних умов для розвитку обдарованих дітей (в т.ч креативно-обдарованих).

Третій етап – *узагальнюючий*: оцінювання ефективності розробленої моделі роботи з обдарованими дітьми, вироблення рекомендацій з питань підтримки та розвитку креативно обдарованих дітей.

Соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей може плануватися за такою схемою: педагогічна, психологічна діагностика – створення банку даних обдарованих дітей – створення програм супроводу – реалізація програм - аналіз та оцінка результатів супроводу.

На першому етапі важливою є комплексна психодіагностика – система сучасних технологій діагностування дітей (виявлення пізнавальних психічних процесів, інтелектуального розвитку та креативних здібностей та якостей; особистісних характеристик, моніторинг розвитку дитини, спостереження за навчальною діяльністю та поведінкою; аналіз продуктів творчої діяльності учнів, занесення даних особливостей учня за результатами діагностування в індивідуальні карки та ін.), діагностика учителів і батьків на різних етапах навчання дитини. Створюється банк даних обдарованих дітей, в т.ч креативно обдарованих; розробляються рекомендації щодо подальшого розвитку творчих здібностей, підтримки творчих ресурсів дитини; розробляються розвивальні програми групової та індивідуальної розвивальної діяльності для творчого розвитку та саморозвитку дітей.

Важливим напрямком соціально-педагогічного супроводу є забезпечення психолого-педагогічної компетентності педагогів, оптимізація змісту і форм їх просвіти (моніторинг якості освіти для розвитку креативних здібностей дитини; оцінка системи роботи з обдарованими дітьми; виявлення компетентності вчителів; рекомендації щодо створення оптимальних умов для творчого розвитку особистості; партнерство у взаємодії; методична допомога

та консультування з проблем розвитку креативної обдарованості; удосконалення уроку як засобу розвитку творчої особистості учня.

Просвіта батьків обдарованих дітей має на меті: моніторинг соціального статусу родини, умов розвитку креативно обдарованої дитини, діагностика сімейних відносин, індивідуальне консультування батьків та рекомендації щодо розвитку обдарованості дитини, її креативних якостей.

На кожному із етапів здійснюється моніторинг, аналіз та оцінка результатів супроводу. Зазначені етапи взаємопов'язані та обумовлюють багатовекторність вибору форм, методів та засобів діяльності.

Змістово-організаційне забезпечення соціально-педагогічного супроводу ми визначаємо на основі нормативно-правових документів, поглядів вчених на проблему супроводу креативної обдарованості дитини, з урахуванням сучасних соціально-економічних умов, інтересів, запитів і потреб дітей, батьків, можливостей педагогічних працівників та оточуючого середовища, враховуючи принципи системності, єдності, взаємозв'язку, партнерства у взаємодії; взаємозумовленості змісту і технологій діяльності.

Науковий аналіз проблеми дає змогу відзначити, що більшість дослідників зміст соціально-педагогічного супроводу пов'язують з виховною діяльністю, сприянням адаптації дитини, задоволенням потреб та інтересів дітей, партнерських відносин у школі, пов'язаних із навчанням, вихованням, розвитком дитини, успішною побудовою міжособистісних стосунків, творчою самореалізацією та самовизначенням в успішній діяльності.

Виходячи з такої широкої інтерпретації змісту, вважаємо необхідним створювати сприятливі умови для креативного розвитку і саморозвитку особистості, задоволення її інтересів, потреб, реалізації їх права на освіту, творчий розвиток, самореалізацію та самовизначення [6, с. 27].

Виходячи із змісту низки досліджень питань, які стосуються педагогічних умов (Н. Агаркова, В. Вакуленко, Т. Гуцан та ін.), ми визначаємо їх як такі, що свідомо створюються фахівцями та мають забезпечити найбільш ефективне протікання необхідного процесу.

Важливими для нашого дослідження в аспекті визначення умов ефективного соціально-педагогічного супроводу креативно обдарованих дітей мають праці І. Зверєвої, А. Капської, Ж. Петрочко, І. Пеші та ін.

В результаті аналізу наукових праць з питань діяльності з

креативно обдарованими підлітками та, враховуючи результати нашого дослідження, ми визначили такі основні умови ефективного соціально-педагогічного супроводу таких дітей: 1) збагачення змісту, форм і методів діяльності з креативно обдарованими дітьми; 2) координаційна діяльність соціального педагога з вчителями з метою розвитку креативної обдарованості учнів та їх успішної адаптації та соціалізації; 3) корекція соціальним педагогом креативної обдарованості конкретного школяра в процесі ведення окремого випадку; 4) взаємодія соціального педагога з батьками дітей.

З метою реалізації першої умови, виділяємо такі основні форми і методи збагачення діяльності з дітьми для розвитку їх творчих здібностей: надання більшої ваги самостійній роботі; розв'язування творчих задач; науково-дослідницька діяльність; лабораторні роботи; експерименти; ділові бесіди; круглі столи; семінари; конкурси; розвивальні групи; творчі тренінги. Задля формування світоглядних позицій креативної особистості, які сприяють успішній навчально-креативній діяльності є доцільним залучення підлітків у гуртки, студії, секції, факультативи, творчі звіти груп художньої самодіяльності, організацію шкільних та персональних виставок творчих робіт дітей. На розвиток інтелектуального та творчого потенціалу значний вплив має: проведення олімпіад з предметів, турнірів, вікторин, змагань, ігор, марафонів, залучення до захисту науково-дослідницьких робіт у МАН.

Координаційна діяльність соціального педагога з вчителями у розвитку якостей креативної обдарованості учнів має бути спрямована на просвітницьку діяльність – інформування щодо створення належних умов для виявлення і розвитку креативної обдарованості дитини, удосконалення організації та змісту навчально-виховного процесу (гуманізація освіти; випереджальний характер навчання й виховання, диференціація та індивідуалізація навчання; прискорене, інтенсифіковане, поглиблене вивчення предметів; збагачене навчання; проблемне, дослідницьке навчання; впровадження розвивальних програм і методик; позашкільна діяльність; розробка індивідуальних освітніх маршрутів; застосування індивідуальних програм розвитку творчих здібностей; використання сучасних методів та технологій навчання та виховання; орієнтація на дослідницько-пошукову діяльність учнів).

Корекція соціальним педагогом креативної обдарованості конкретного школяра в процесі ведення окремого випадку полягає у тому, що при здійсненні супроводу креативно обдарованої дитини,

потрібно враховувати індивідуальні особливості дітей, сприяти не тільки подальшому розвитку креативних здібностей та якостей, але і корекції западаючих ланок у розвитку особистості. Тому необхідне проектування й реалізація освітнього середовища, що сприяє розкриттю та розвитку їх здібностей, креативності, організація дозвілля для розвитку творчого потенціалу; надання індивідуальних консультацій; створення умов для успішної соціалізації.

Взаємодія соціального педагога з батьками креативної обдарованих підлітків полягає у просвітницькій роботі та наданні консультацій з питань: 1) раннього виявлення і підтримки нахилів, інтересів, здібностей, обдарувань дитини; 2) проблем навчання, виховання, труднощів дітей; 3) стимулювання розвитку творчості дітей за допомогою творчих занять, ігор, вікторин, розгадування і складання кросвордів, наданні свободи вибору; 4) створення умов для втілення творчих ідей, розвитку допитливості, кмітливості, інтелекту; 5) створення розвивального середовища; 6) забезпечення сприятливого мікроклімату, довірливих стосунків; 7) мобілізації ресурсів сім'ї для розвитку креативних якостей та корекції западаючих ланок розвитку особистості дитини; 8) зниження негативних проявів поведінки.

Висновки. Отже, соціально-педагогічний супровід креативно обдарованих дітей забезпечує створення сприятливих умов для активізації та розвитку творчого потенціалу дітей, успішної їх самореалізації у суспільстві. Система соціально-педагогічного супроводу креативно обдарованих дітей не є сталою, вона може змінюватися залежно від середовища, умов перебування у кожному конкретному випадку. Результати дослідження не вичерпують розв'язання всіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективним у подальшому дослідженні може стати – формування професійної готовності соціальних педагогів до роботи з креативно обдарованими дітьми.

Бібліографія

1. Антонова, О. Є. (2005). Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: монографія. Житомир: Житомир. держ. ун-т.
2. Гилфорд, Дж. (1965). Три сторони інтелекта. *Психология мышления* [ред. А. М. Матюшкина]. М.: Прогресс, 443-456.
3. Капська, А. Й. (2012). Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури.
4. Курагина, Г. С. (2005). Социально-педагогическое сопровождение подростка из многодетной семьи : дис. ... канд. пед.

наук: 13.00.05. СПб..

5. Матюшкин, А. М. (1989). Концепция творческой одаренности. *Вопросы психологии*, 6, 29-33.

6. Протас, О. Л. (2014). Розвиток творчих здібностей учнів в умовах загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованості особистості*. Київ: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 3, 26-29.

7. Sternberg, R. J. (1985). *Beyond IQ: A triarchic theory of human intelligence*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

8. Шпак, О. (2005). Соціально-педагогічний супровід у системі адаптації молодого вчителя. *Молодь і ринок*, 5 (15), 5-10.

References

1. Antonova, O. Y. (2005). *Obdarovanist: dosvid istorychnoho ta porivnialnoho analizu: monohrafiia*. Zhytomyr: Zhytomyr. derzh. un-t [in Ukrainian].

2. Hylford, Dzh. (1965). *Try storonu intellekta / per. s ang. J.A. Holubevoi. Psykholohyia mushlenyia*. Moscow. [in Russian].

3. Kapska, A. Y. (2012). *Sotsialnyi suprovid riznykh katehorii simei ta ditei: navch. posib. K.: Tsentr uchbovoi literatury*. [in Ukrainian].

4. Kurahyna, H. S. (2005). *Sotsyalno-pedahohycheskoe soprovozhdenye podrostka yz mnohodetnoi semy: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.05*. Saint Petersburg. [in Russian].

5. Matiushkyn, A. M. (1989). *Kontseptsiya tvorcheskoi odarennosti. Voprosu psykholohyy*, 6, 29-33. [in Ukrainian].

6. Protas, O. L. (2014). *Rozvytok tvorchykh zdibnostei uchniv v umovakh zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu. Osvita ta rozvytok obdarovanosti osobystosti*. Kyiv: In-t obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy. 3, 26-29. [in Ukrainian].

7. Sternberg, R. J. (1985). *Beyond IQ: A triarchic theory of human intelligence*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

8. Shpak, O. (2005). *Sotsialno-pedahohichnyi suprovid u systemi adaptatsii molodoho vchytelia. Molod i rynek*, 5, 5-10. [in Ukrainian].

Protas O. L. Social and pedagogical support for the development of creative teenagers in general comprehensive schools. The article is devoted to one of the urgent problems of creating conditions for effective social and pedagogical support of creatively gifted children in a general educational institution. The idea of the concepts "giftedness", "creative gift", "gifted children", "creative gifted children", "social and pedagogical

support" are defined. It is concluded that creative gift is a high development of creative abilities of the child, inclinations and aspirations for creative work. The importance of supporting the development of creative giftedness in adolescence is revealed.

According to the results of diagnostic techniques for creative abilities and qualities of adolescents identifying, the prevailing low and average level of creativity of adolescents was noted. Due to parents of children and teachers of a comprehensive educational establishment questioning, their knowledge of the conditions that promote development of creative abilities and qualities of children is revealed. The research showed the necessity to create appropriate conditions for the development of children's creative giftedness, the training of teachers of a comprehensive educational institution for working with such children, and working with parents.

It is determined that the develop of creative giftedness requires an integrated approach. The necessity of implementation of social and pedagogical support a creative gifted child is determined.

The concept of the term "support" in social, pedagogical, social-pedagogical aspects is defined. The main features of social-pedagogical support are singled out. It is proved that social-educational support must take into consideration peculiarities of children. The features of social-pedagogical support to children in conditions of a general education institution are determined.

The objectives, tasks, key components of social-pedagogical support of children are considered. Stages of the support implementation are provided. Components of the content of children social-pedagogical support are revealed.

The analysis of scientific works and the results of our study determined the main conditions for the effective social and pedagogical support of creative talented adolescents.

In order to put into practice the conditions of effective social and pedagogical support for such children, the main forms and methods of enrichment of activities with adolescents to develop their creative giftedness have been chosen.

Key words: giftedness, abilities, gifted children, adolescents, creativity, creative gift, creative abilities, creative potential, social and pedagogical support, pedagogical conditions.

Отримано 24.03.2019